

Frågan för Dagen:

FLYGVAPNETS FÖRSTÄRKNING.

Den 16 mars var det försvarsdebatt i riksdagen, varvid försvarskostnaderna för budgetåret 1949/50 stod på dagordningen. Det var 1949 års statsverksproposition, som i stort sett godtogs av riksdagen. Vissa jämkningar uppåt av de i propositionen föreslagna bemyndigandena till regeringen att utlägga materielbeställningar under det kommande budgetåret beslöts dock. Flygvapnet berördes icke härav. Mången hade kanske väntat sig en debatt kring den av chefen för flygvapnet föreslagna förstärkningen av flygvapnet. I detta hänseende inskränkte sig emellertid debatten till frågor från enskilda riksdagsmän angående förstärkningsfrågans läge och ett svar från försvarsministern, som icke røjde något ställningstagande till denna fråga men däremot upplyste om, att den f n prövades. Då ett ställningstagande från Kungl Maj:t i denna viktiga fråga snabbt kan förpassa den i riksdagsdebattens brännpunkt, lämnas - i aktualiserande syfte - i det följande en kort sammanfattning av dess innebörd och av vad som hittills förevarit på detta område.

1948 års riksdag godtog i princip det i "Försvarspropositionen" nämnda år framlagda förslaget att så snart ske kan förstärka de tio dagjaktflottiljerna med 50 % inom flottiljorganisationens ram. Riksdagen beslöt samtidigt att i första hand tre dagjaktflottiljer skulle förstärkas på angivet sätt och förutsatte, att en på ytterligare utredning grundad plan för den fortsatta förstärkningen skulle föreläggas 1949 års riksdag. I samband med denna utredning borde även den av chefen för flygvapnet väckta frågan om att uppsätta en andra nattjaktflottilj prövas. Kungl Maj:t uppdrog sedermera åt chefen för flygvapnet att verkställa nyssnämnda utredning, som slutfördes den 30/10 1948. Utredningen, som förut till sina huvuddelar refererats i Ufl, innehöll i sammandrag följande.

Även å t e r s t å e n d e sju dagjaktflottiljer skulle förstärkas med 50 % under de tre budgetåren 1951/54, d v s i direkt följd på redan beslutad förstärkning av tre flottiljer, som beräknades ske under budgetåren 1950/51. En andra nattjaktflottilj skulle tillkomma genom att ombilda ytterligare en attackflottilj. Attackflygets stridsstyrka borde dock bibehållas genom att samtidigt förstärka två av de kvarvarande tre attackflottiljerna med 50 %. Den andra nattjaktflottiljen borde organiseras så snart lämpliga nattjaktflygplan kunde anskaffas och - om dessa flygplan skulle tillverkats inom landet - senast budgetåret 1954/55. Förstärkningen av dag- och nattjaktflyget skulle bl a medföra, att flygvapnets personalorganisation behövde utökas med 36 officerare, 18 underofficerare, 172 fast anställt manskap, 355 flygtekniker samt c:a 550 vämpliktiga i fred. Merkostnaderna beräknades uppgå till c:a 207 miljoner kr (varav 145 för dagjakten och 64 för nattjakten) i engångsmerkostnader för att bygga ut de nya delarna och c:a 39 miljoner kr (varav 26 för dagjakten och 13 för nattjakten) i årsmerkostnader för att på längre sikt vidmakthålla dessa delar. Härtill skulle komma vissa engångskostnader för skyddsanordningar vid baserna, såsom berghangarer m m. Dessa anordningar skulle samtidigt täcka merbehovet av hangarutrymme i fred. Merkostnaderna under driftbudgeten skulle för budgetåret 1949/50 uppgå till 10 miljoner kr (för materielanskaffning). Behovet av utländsk valuta för att genomföra förstärkningsprogrammet beräknades vara förhållandevis litet, vilket sammanhänge med att merbehovet av flygplan - såvida icke nattjaktflygplanen köptes i utlandet - helt skulle täckas av den svenska flygindustrien.

C h e f e n s f ö r f l y g v a p n e t u t r e d n i n g har av Kungl Maj:t varit remitterad till olika myndigheter för yttrande. Remissyttrandena ha varit utslutande positiva. ÖB framhåller bl a, att det totala försvaret skulle vinna i kraft och uthållighet vid genomförandet av den föreslagna flygförstärkningen och föreslår, att denna sker utan att avvakta inom krigsmakten i övrigt pågående utredningar. Civilförsvarets styrelsen tillsyrker chefens för flygvapnet förslag och hemställer, att den föreslagna utökningen skall genomföras så snabbt som möjligt. Statens industrikommission framhåller bl a, att de för förstärkningens genomförande erforderliga materialmängderna äro relativt ringa och ej komma att nämnvärt påverka försörjningsläget i stort. Krigsmaterielverket har ej

haft något att erinra från de synpunkter verket företräder.

Efter remisstidens utgång har chefens för flygvapnet förslag bearbetats inom försvarsdepartementet. Förstärkningen togs ej upp i 1949 års statsverksproposition. Här uttalade försvarsministern endast, att han ej var beredd att taga ställning vid dåvarande tidpunkt men avsåg att framtiden anmäla denna fråga för Kungl Maj:t, vilket enligt bruklig terminologi torde innebära under innevarande riksdagsperiod.

Flygförstärkningsfrågan har under januari 1949 även upptagits i motioner till riksdagen. Bondeförbundet har sålunda i en partimotion hemställt, att riksdagen skall besluta i överensstämmelse med chefens för flygvapnet förslag och för detta ändamål anvisa ytterligare 10 miljoner kr för materielanskaffning under 1949/50 samt bemyndiga Kungl Maj:t att i erforderlig utsträckning utöka materielbeställningarnas omfattning under samma budgetår. Högern framhåller i en partimotion berörande hela försvaret, att chefens för flygvapnet förstärkningsförslag är synnerligen väl motiverat men att förslag om ökade anslag icke framlägges i detta sammanhang, eftersom en Kungl Maj:ts proposition i denna fråga antages skola föreläggas riksdagen.

Under den försvarsdebatt, som inledningsvis nämnts, tillfrågades försvarsministern av ett flertal representanter för högern, folkpartiet och bondeförbundet när regeringens proposition angående flygförstärkningen kunde väntas. Försvarsministern svarade bl a, att denna fråga förklarades av Kungl Maj:t. Han anförde vidare, att med hänsyn till befintliga reservationer å anslaget för anskaffning av flygmateriel skulle ett beslut om ytterligare förstärkning av flygvapnet ej medföra behov av ytterligare medel under 1949/50 men väl av bemyndigande för regeringen att låta utlägga ytterligare materielbeställningar under samma budgetår. Sedan detta uttalande gjordes har sista propositionsdagen - den 22 mars - passerats utan att någon proposition i förstärkningsfrågan framlagts. Detta behöver emellertid icke innebära, att proposition ej kommer att avgivas till innevarande riksdag. En särskild proposition i frågan kan - om den ej innebär ökat medelsbehov under 1949/50 - avgivas till riksdagen även efter denna tidpunkt.

Det har sedan försvarspropositionen framlades år 1948 från vissa håll framhållits, att förstärkning av flygvapnet borde ske i

samband med en allmän försvarsavvägning, så att de totala försvarskostnaderna kunde överblickas och vägas mot varandra inbördes och mot andra viktiga behov. Att en försvarsavvägning är önskvärd ur såväl statsfinansiella som effektivitetssynpunkter torde väl inses av envar. Tiden är emellertid nu icke mogen för en sådan avvägning, eftersom utredningarna beträffande övriga delar av försvarsorganisationen alltjämt pågår och av allt att döma ej torde kunna väntas inom den närmaste tiden. Den frågan uppställer sig då, om det är tillrådligt att i avvaktan på övriga utredningar uppskjuta beslut angående flygvapenförstärkningen.

Hur mycket binder sig statsmakterna på längre sikt av att nu besluta flygförstärkning? Som svar på denna fråga skall först framhållas, att den föreslagna, förstärkta flygvapenorganisationen är mycket elastisk. Om statsmakterna, sedan en förstärkning av flygvapnet enligt chefens för flygvapnet förslag genomförts, av någon anledning sedermera skulle finna det önskvärt att återgå till förutvarande flottiljstorlek, kan de med förstärkningen sammanhängande merkostnaderna inom ett år efter beslut härom reduceras med c:a 87 %. Härav torde framgå, att riskerna för att man genom att nu besluta flygförstärkning skulle på längre sikt föregripa en kommande försvarsavvägning är mycket begränsade.

V a d r i s k e r a r m a n å andra sidan genom att inte besluta flygförstärkning i år? Om beslutet skjutes till 1950 års riksdag, kan utöver redan beslutad förstärkning - endast 2 å 3 dagjaktflottiljer förstärkas med svensk materiel inom överskådlig tid. Uppskjutes beslutet ytterligare, kan fortsatt dagjaktförstärkning med svensk materiel inom överskådlig tid överhuvudtaget inte alls genomföras. Att bygga den fortsatta jaktförstärkningen på utländsk materiel torde - mot bakgrunden av den senaste tidens politiska tilldragelser och erfarenheterna från avspärningen 1939 - 1945 - vara allt för osäkert och, ur valutasynpunkt, sannolikt ogenomförbart. Organiserandet av en andra nattjaktflottilj behöver däremot inte nödvändigtvis beslutas i år.

Behovet av snabbt beslut angående dagjaktförstärkningen beror främst på att ökningen av flygindustriens leveranskapacitet kräver viss förberedelse tid.